

FRÁSÖGN*af þingfundi Evrópuráðsþingsins 24.-28. júní 2019*

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Rósa Björk Brynjólfssdóttir, formaður, og Þórhildur Sunna Ævarsdóttir, varaformaður, auk Bylgju Árnadóttur, alþjóðaritari. Á dagskrá þingsins bar hæst breytingar á þingsköpum og endurkomu Rússa á þingið eftir fjögurra ára fjarveru. Rússar höfðu ekki sent landsdeild á Evrópuráðsþingið frá árinu 2015 í mótmælaskyni við það að landsdeildir þeirra voru í tvígang sviptar atkvæðisrétti sínum á þinginu. Sú svipting var samþykkt vegna innlimunar Rússa á Krímskaga árið 2014 á grundvelli reglna þingsins um athugasemdir við kjörbréf landsdeilda af efnislegum ástæðum (e. *challenge to credentials on substantive grounds*). Frá sumrinu 2017 höfðu Rússar enn fremur haldið eftir greiðslum sínum til Evrópuráðsins í heild.

Á fyrsta þingfundardegi voru teknar fyrir tillögur þingskapanefndar Evrópuráðsþingsins um breytingar á þingsköpum hvað varðar heimildir þingsins til að svipta landsdeildir atkvæðisrétti. Eftir langa fundi og afgreiðslu rúmlega 200 breytingartillagna samþykkti þingið að bæta við þingsköp efnisgrein sem kveður á um að ekki sé hægt að svipta landsdeildir atkvæðisrétti, kosningarétti, málfrelsi eða þáttökuréttindum í kjölfar athugasemda við kjörbréf. Vísað var til þess að þáttökuréttur aðildarríkja Evrópuráðsins á þinginu væri tryggður í stofnskrá ráðsins. Einnig samþykkti þingið að víkja frá ákvæðum þingskapa sem kveða á um að kjörbréf landsdeilda verði að hafa borist fyrir fyrsta þingfund ársins. Þessi undanþága var gerð til þess að gera Rússum kleift að kynna landsdeild sína á júnífundinum og taka þátt í kosningu framkvæmdastjóra Evrópuráðsins. Í ræðu sinni ítrekaði Þórhildur Sunna Ævarsdóttir að hún teldi það mikilvægt fyrir framtíð Evrópuráðsins að samþykkja ályktunina. Evrópuráðsþingið væri ekki að gefast upp heldur bregðast við þeirri stöðu sem upp væri komin þegar ráðherranefndin væri ekki tilbúin til þess að taka þátt í þeim þvingunaraðgerðum sem þingið hefði samþykkt. Þingið gæti þá tekið til við að kalla Rússa til ábyrgðar inni á þinginu. Hún kallaði einnig eftir því að þingmenn virtu lýðræðislega umræðu og forðuðust að saka hver annan um svik við gildi ráðsins. Rósa Björk Brynjólfssdóttir sagði Evrópuráðsþingið standa frammi fyrir erfiðri ákvörðun. Hægt væri að færa rök fyrir því að þingið væri að veikja stöðu sína með því að breyta reglum um möguleika á sviptingu atkvæðisréttar landsdeilda. Nauðsynlegt væri að vega og meta kostina og gallana við þessa aðgerð. Í hennar huga væri markmiðið að standa vörð um mannréttindi milljóna Rússa, sem væru áfram undir vernd Evrópuráðsins. Innlimun Krímskaga hafi verið gegn alþjóðalögum og ætti að draga til baka. Hins vegar ættu þvingunaraðgerðir að vera á höndum ríkisstjórna en ekki þinga.

Á öðrum degi þingfunda lagði rússneska sendinefndin fram kjörbréf sín og voru gerðar athugasemdir við kjörbréfin bæði á efnislegum grundvelli og formlegum grundvelli (e. *procedural grounds*). Niðurstaða þingfundar var að samþykkja kjörbréf Rússa án skilyrða eða sviptingu réttinda landsdeildarinnar. Í ályktuninni var vísað til þess að utanríkisráðherrar aðildarríkjanna, á fundi sínum í Helsinki í maí á þessu ári, hefðu sérstaklega farið þess á leit við Evrópuráðsþingið að allar landsdeildir tækju þátt í kjöri framkvæmdastjóra ráðsins á júnífundi þingsins. Engu að síður kallaði þingið eftir því að Rússar framfylgdu fyrri ályktunum þingsins um afnám innlimunar Krímskaga og yrðu samstarfsfúsir við eftirlitsaðila ráðsins og annarra stofnana. Einnig var kallað eftir því að Rússar létu tafarlaust lausa 24 Úkraínnumenn sem teknir voru höndum í Asovshafi í nóvember 2018, greiddu aðildargjöld sín til Evrópuráðsins, ynnu með hollenskum og alþjóðlegum aðilum vegna rannsókna á gröndun flugs MH17 og stæðu vörð um mannréttindi hinsegin fólks. Eftirlitsnefnd þingsins var beðin um að hefja tafarlaust eftirlit með framfylgd Rússa á skuldbindingum sínum gagnvart Evrópuráðinu og skila skýrslu sinni í apríl á næsta ári.

Úkraínumenn lýstu vonbrigðum sínum með ákvörðun þingsins varðandi breytingar á þingsköpum og sögðu hana hafa grafið undan trúverðugleika þingsins og alþjóðlegum þvingunaraðgerðum gegn Rússum. Úkraínumenn, Bretar og þingmenn Eyrstrasaltsríkja voru meðal þeirra sem hvöttu þingmenn til að styðja breytingartillögur við ályktunina um kjörbréf Rússa. Sumar tillögurnar gerðu ráð fyrir skilyrðum við samþykkt kjörbréfa Rússa og aðrar sviptu rússnesku landsdeildina ýmsum réttindum, til dæmis til þátttöku í kosningaeftirliti á vegum þingsins. Formaður rússnesku landsdeildarinnar sagði Rússa líða fyrir rangfærslur Úkraínumanna og dreifingu falsfrétta. Hann sagði vernd mannréttinda vera grundvallarstoð í rússnesku samfélagi og mikilvægt væri að Rússar gætu átt í samræðum við Evrópulönd á jafningjagrundvelli. Engin breytingartillaga var samþykkt og ályktunin var samþykkt með 116 atkvæðum gegn 62. Hópur þingmanna frá Úkraínu, Georgíu, Bretlandi, Svíþjóð og Eyrstrasaltslöndunum viðhöfðu þögul mótmæli í þingsal í kjölfarið.

Samkvæmt þingsköpum eiga Rússar tilkall til embættis varaforseta og því kynntu Rússar varaforsetaefni sitt um leið og kjörbréf voru lögð fram. Kjöri varaforsetans var mótmælt og voru því haldnar leynilegar kosningar til embættisins. Í ljós kom að varaforsetaefni Rússa, Leonid Slutsky, og þrjú aðrir meðlimir landsdeildarinnar voru á lista Evrópusambandsins yfir einstaklinga sem eru beittir þvingunaraðgerðum. Slutsky hlaut ekki meiri hluta atkvæða eftir tvær umferðir kosninga og er því varaforsetasæti Rússa autt.

Á þinginu fór fram kjör nýs framkvæmdastjóra Evrópuráðsins en í framboði voru Marija Pejčinović Burić, utanríkisráðherra Króatíu, og Didier Reynders, utanríkisráðherra Belgíu. Pejčinović Burić var kjörin næsti framkvæmdastjóri ráðsins, með 159 atkvæðum gegn 105 atkvæðum Reynders. Kjörtímabil hennar hefst í september á þessu ári og stendur í 5 ár. Anja Seibert-Fohr var kjörin dómari við Mannréttindadómstól Evrópu fyrir Þýskaland og Peeter Roosma fyrir Eistland.

Rósa Björk Brynjólfsdóttir var framsögumaður ályktunar um að koma í veg fyrir ofbeldi gegn farandbörnum og misnotkun þeirra. Rósa Björk lýsti áhyggjum af þeim ógnum sem fylgdarlaus börn stæðu frammi fyrir á leið sinni til Evrópu. Ýmsir gallar væru á stefnumótun í málaflökknum sem takmörkuðu þær leiðir sem börn gætu nýtt sér lagalega til að komast til Evrópu og þannig yrðu þau fórnarlömb smyglara. Í ályktuninni, sem var samþykkt samhljóða, fordæmdi þingið ofbeldi á borð við fangelsun farandbarna og notkun ífarandi aðferða við aldursgreiningar þeirra. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir tók til máls í umræðu um þvinganir í geðheilbrigðisþjónustu. Hún fagnaði ályktuninni og sagði mannréttindi fólks með geðsjúkdóma allt of oft fótum troðin. Fólk með geðsjúkdóma væri svipt sjálfsákvörðunarrétti, rétti til heilsu og til að taka ákvarðanir um eigin meðferð og nyti ekki verndar gegn pyntingum og ómannúðlegri meðferð. Þvinganir í geðheilbrigðisþjónustu gætu talist pyntingar, til að mynda það að þvinga fólk með geðsjúkdóma í fóstureyðingar eða ófrjósemisaðgerðir. Þórhildur Sunna beindi einnig spurningu til Amélie de Montchalin, formanns ráðherranefndar Evrópuráðsins, og Rósa Björk tók til máls í umræðum um Ístanbúlsamninginn um afnám ofbeldis gegn konum og í umræðum um morðið á maltnesku fjölmiðlakonunni Daphne Caruana Galizia.

Samhliða þingfundum fundaði Íslandsdeild með landsdeildum Norðurlanda og Eyrstrasaltslanda og með Mariju Pejčinović Burić, frambjóðanda til embættis framkvæmdastjóra Evrópuráðsins, auk þess sem Íslandsdeild var gestgjafi árlegs kvöldverðar landsdeilda Norðurlandanna á Evrópuráðsþinginu. Rósa Björk Brynjólfsdóttir tók einnig þátt í pallborði á lokaráðstefnu átaksverkefnis Evrópuráðsins um að koma í veg fyrir fangelsun flóttabarna auk þess sem hún var framsögumaður skýrslu um stöðu átakanna í Sírlandi, í fjarveru skýrsluhöfundar. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir stýrði starfi laga- og mannréttindanefndar í þingfundavíkunni.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.assembly.coe.int.